

TRAJİĞİNİ YİTİREN ÇAĞ VE EDEBİYAT/SIZLIK

Prof. Dr. Hasan Bülent KAHRAMAN

Khas öğretim üyesi

Türkiye son yıllarda dünyanın en çok roman yayınlanan ülkelerinden birisi. Bir o kadar da kısa öykü kitabı yayınlanıyor. Bir açıdan bakarsanız, çok iyi şiir dergileri, bir kaç öykü, bir o kadar da iyi ürünler yayınlayan edebiyat dergileri var.

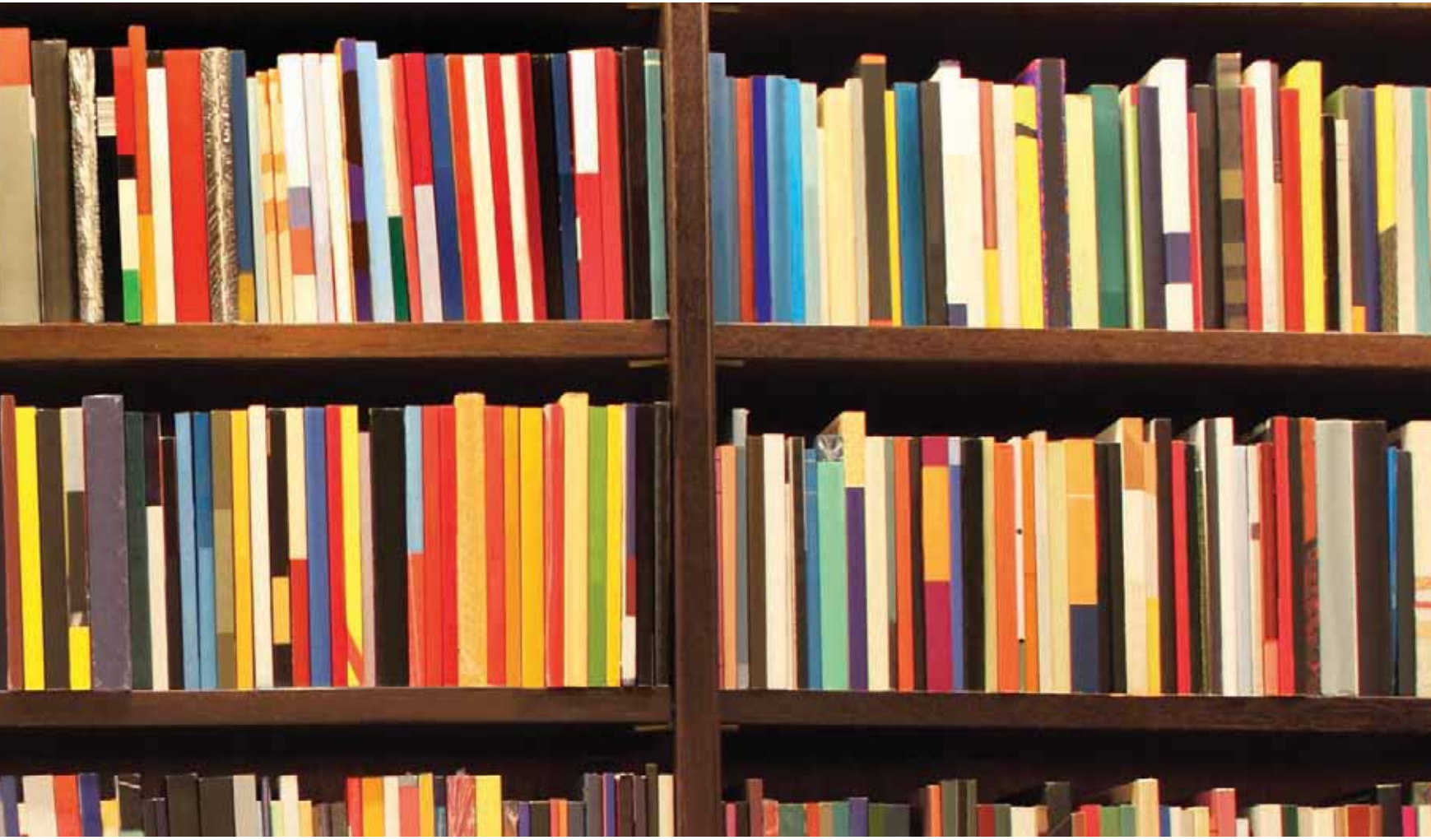
Gene de bilenler, o günleri yaşayanlar, bu zenginliğin, insanlara mesela 1970'lerdeki 'edebiyat tadını' vermediğini söylüyor ki, o günleri soluk soluğa yaşamış birisi olarak ben de aynı kanıdayım.

Nedir bunun sebebi diye uzun uzun düşünmek mümkün elbette ama ben kestirmeden bir cevap vererek, mevcut, iç karartıcı olmasa bile, gizli bir hüznü yansıtan bu hali, "acaba edebiyatın ölümüyle açıklayabilir miyim?" diye kafamda evirip çeviriyorum. Bilenler bilir, bu cevabı, konuyu çok farklı bir yönden ele alarak, yayınladığım son kitaplardan birisinde verdim. 'Post Entelektüel Dönem ve Edebiyat' adını taşıyan bu yapıtta edebiyatın, güçlü ve şanlı ama artık soluğu yetersiz bir dev olarak git gide meydana çekilmesini entelektüel sonrası bir döneme geçişle bütünleştirdim.

Entelektüel, dünyayı sorgulayan, elindekiyle yetinmeyen, yeni boyutlar açmaya çalışan, gerçekliği sadece algılamakla yükümlü

saymayıp kendisini, onu sınıfsal ve tarihsel bir sentez içinde yeniden üretmeyi deneyen kişidir. Bu yanıla uzlaşmacı değil muhalif, yatıştırıcı değil kışkırtıcı, sakın değil huzursuz olması doğaldır. Bu entelektüel tanımını neredeyse bütün bütüne edebiyata uyarlamak mümkün. Çünkü edebiyat da, Derrida'nın çok kullandığım bir tanımıyla söylersem, felsefedir ve o da dünyanın yeniden üretilmesinde, ondan daha önemlisi, insan denen varlığın zaman-mekan eksenlerinde, değişmeyen evrensel varoluş trajijiyiyle sorgulanmasında öne çıkar. Salt metinden, salt anlatıdan, salt biçimden mürekkep bir edebiyatın, ben o edebiyatı öncelikle sevsen de, her zaman bir eksiklik duygusuyla iç içe olmasının nedeni budur.

Bu gerçeklik aydınla edebiyatı çok farklı bir noktada buluşturur. Neden bahsederse bahsetsin, iyi edebiyat son kertede trajiktir. Aynı şekilde aydın da trajik bir kişiliktir. Sonunda, birisi yerleşik olan

iktidar ve norm anlayışıyla savaşmak zorundadır; diğeri onu, ayrıca sezgilerin, belki de yazgı dediğimiz, trajiğin kanavasını olan bir zeminde örer ve işler. Bugünkü dünya görselden sayısal (dijital) bir teknolojik ortama doğru kayarken, hiç çekinmeden, zor ve acı gelse de, aydının ve edebiyatın ortadan kaybolduğunu söylemek kabil. Bunda şaşacak bir şey yok. Aynı zamanda bilgiden enformasyona geçiyoruz, aynı zamanda klasik ve yüksek kültürden popüler ve kitle kültürüne. Gerçeklik bir 'görüntü' halinde gözümüzün önündeyken onunla yetinmeyip daha derinini aramak, dibini kurcalamak işimize gelmiyor. O artık, sanılanın tersine, büsbütün seçkinlerin işi. Böylece olanla yetinmek, sadece yetinmek duygusunun bu derecede hakim hale gelişi bile bizi gündelik ve sıradana mahkum ediyor.

Gelin buna "trajik kaybolduğu bir dünyada yaşıyoruz" diyelim. Öyle olmasaydı, ütopyaların bitişinden, toplumsalcı düşüncenin

yitiminden, Prometeusçu bir kurtarıcılığın bile komikliğinden söz edebilir miydik? Trajik daima görünmeyende, saklı olanda ve ayıklanıp bulunan şeylerde saklıdır. Bütün bunları tersinden de söyleyebiliriz: önce edebiyat öldü, sonra her şey. 19. yüzyılın bu büyük macerası o gün içinde yaşanan çağın dertlerini tartışmak için en uygun dönemdi. O çağın büyük Fransız ve Rus edebiyatı, hatta Alman ve İngiliz edebiyatları bile, bir gölün dibine yavaş yavaş inen bir taş gibi, yok olan bir dünyaya yakılmış büyük bir ağıttır. Oysa bugün bir önceki çağdan kurtulduğumuz için neredeyse kına yakacağız. Böyle bir koşulda edebiyatı aramak olmayacak duaya "amin" demektir.

Ha, bir de şu var, bütün şu sözleri bir kenara bırakalım, sadece yılda 365 romanın yayımlanması bile bana edebiyatın yaşadığını değil solduğunu gösteriyor. Unutmayalım ki, haddinden fazla bir aydınlık da hiçbir şeyi göremeyişimize yol açacaktır.

